

Ulrich Alexander Boschwitz

Cestujúci

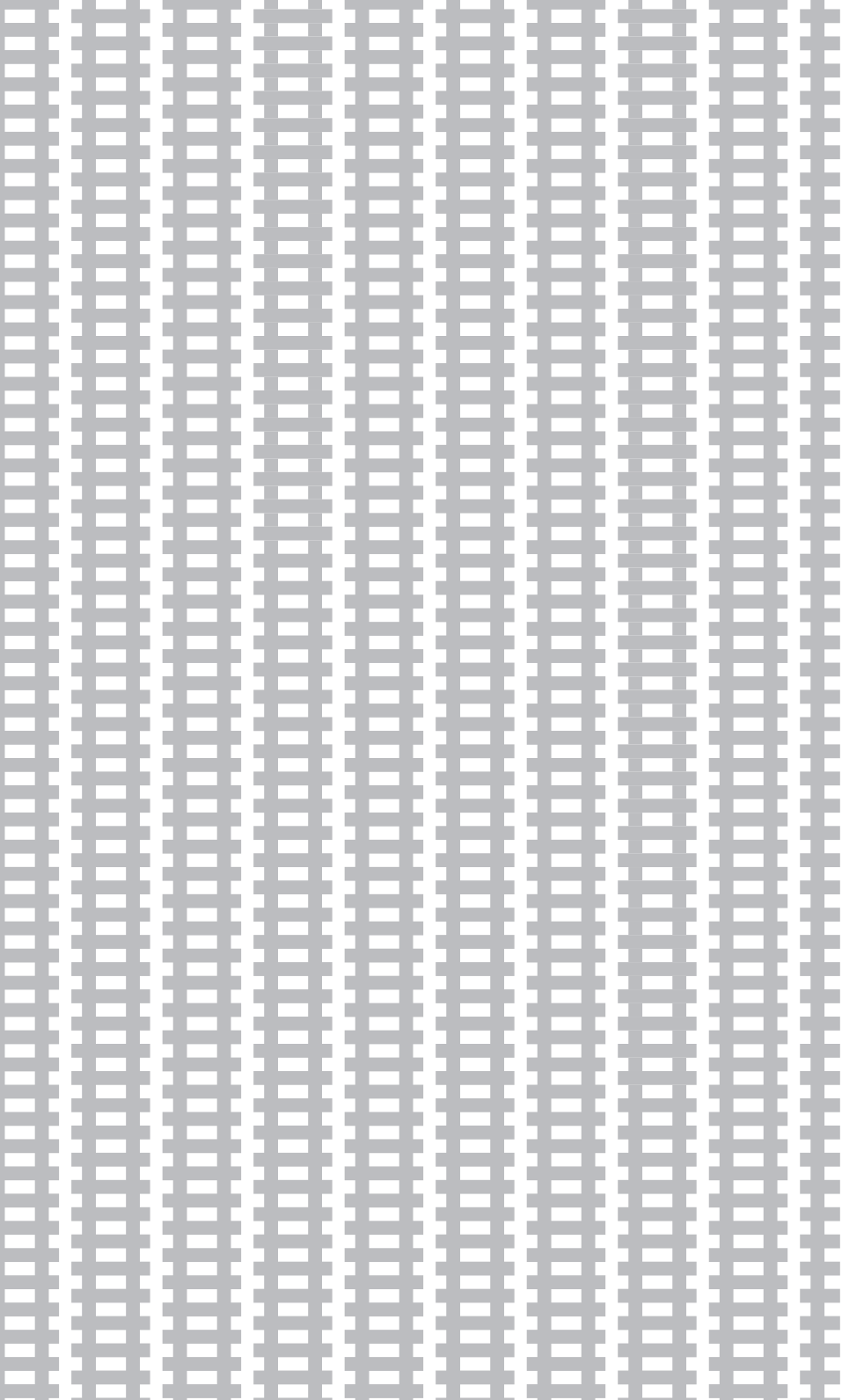
absynt

„Napínavé a desivé čítanie o Nemecku po prebratí moci nacistami ukazuje, že utrpenie židov, ich okrádanie, týranie, väznenie, deportácie a vraždenie patrili medzi všeobecne známe, priam banálne skutočnosti. Všetci vedeli, čo sa deje, a až na vzácnne výnimky mlčali alebo dianie otvorene podporovali. Boschwitz pôsobivým spôsobom zobrazuje, ako a prečo pred zločinmi Tretej

preložil
Michal Hvorecký

absynt

Na vydanie pripravil Peter Graf
Preklad a doslov Michal Hvorecký

Ulrich Alexander
Boschwitz:
Cestujúci

Preklad publikácie z verejných zdrojov podporil
formou štipendia Fond na podporu umenia

Publikáciu z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia

u. fond
na podporu
umenia

The translation of this book was supported
by a grant from the Goethe-Institut

Copyright © 2018 Klett-Cotta – J.G. Cotta'sche
Buchhandlung Nachfolger GmbH, Stuttgart
This edition is published by arrangement with
Literarische Agentur Michael Gaeb, Berlin
Translation © Michal Hvorecký
Design & Layout © Pavlína S. Morháčová
ISBN 978-80-8203-485-4

1. kapitola

Becker vstal, v popolníku zhúžval cigaru, zapol si sako a pravú ruku ochranársky položil Silbermannovi na plece. „Maj sa dobre, Otto. Zajtra sa zrejme vraciam do Berlína. Keby sa čokoľvek stalo, zavolaj mi do Hamburgu.“

Silbermann prikývol. „Urob mi láskavosť,“ poprosil, „a nechod' znova do herne, máš priveľa šťastia v láske. A prehrávaš... naše peniaze.“

Becker sa nahnevane zasmial: „Prečo nepovieš, že sú to tvoje peniaze?“ opýtal sa. „Azda som niekedy... jediný raz...?“

„Nie,“ prerušil ho Silbermann. „Žartujem, ako dobre vieš, ale predsa: si ľahkovážny. Keď raz začneš hrať, len tak ľahko neprestaneš, a keď navyše predtým inkasuješ šek...“

Silbermann sa zasekol uprostred vety a pokračoval celkom potichučky.

„Máš moju plnú dôveru. Si rozumný človek. Napriek tomu škoda každej marky, ktorú premárniš v herni. Sme obchodní partneri, a preto sú mi tvoje finančné straty rovnako neprijemné, akoby si míňal moje peniaze.“

Beckerova široká dobromyseľná tvár, na okamih zamračená, sa opäť rozjasnila.

„Nemusíme nič predstierať, Otto,“ vyhlásil pokojne. „Ak prehrám, prídem o tvoje peniaze, pretože ja nijaké nemám.“ Hlasno sa zasmial.

„Sme partneri,“ zopakoval Silbermann dôrazne.

„Prirodzene,“ uznal Becker a znova zvažnel. „Tak prečo sa so mnou rozprávaš, akoby som bol naďalej iba tvoj zamestnanec?“

„Urazil som ťa?“ opýtal sa Silbermann. V jeho hlase znela irónia i mierne zdesenie.

„Nezmysel,“ namietol Becker. „My dvaja, starí kamaráti! Tri roky spolu na západnom fronte, dvadsať rokov spolupráce a priateľstva, človeče, ty ma nedokážeš uraziť, nanajvýš trochu naštváť.“

Znova mu položil ruku na plece.

„Otto,“ vyhlásil dôrazne. „V takýchto neistých časoch a v neistom svete sa dá spoľahnúť iba na jediné – na kamarátstvo, na skutočné mužské priateľstvo. Starec, poviem ti na rovinu, pre mňa si muž, nemecký muž, nie žid.“

„Kdeže, kdeže, som žid,“ povedal Silbermann, ktorý dobre poznal Beckerovu slabosť pre silné a značne netaktné vyjadrenia. Obával sa, že kolega pre svoj drsné úprimný prejav zmešká vlak. No Becker hlboko prežíval okamihy citovosti a nedal si z nich vziať ani sekundu.

„Chcem ti povedať ešte niečo,“ oznámil a nedbal na nervozitu svojho priateľa, ktorému si pričasto vylieval srdce. „Som národný socialista, nacista. Boh vie, že som ti nikdy neklamal. Keby si bol taký žid ako ostatní židia, čiže pravý žid, tak by som zrejme zostal iba tvojím prokuristom, nikdy by som sa nebol stal tvojím spoločníkom. Nie som gój, ktorý si robí zásluhy, nikdy, ozaj nikdy, ale ty si vymenený árijec, o tom som presvedčený. Naše boje na Marne, pri rieke Yser, na Somme... my dvaja, človeče! Mne bude niekto rozprávať, že ty...!“

Silbermann očami hľadal čašníka. „Gustav, zmeškáš vlak!“ prerušil druhá.

„Vlak mi je ukradnutý,“ povedal Becker a znova sa posadil. „Chcem si s tebou vypiť ešte jedno pivo,“ pokračoval dojata.

Silbermann udrel päšťou do stola. „Pre mňa za mňa chľastaj ďalej, ale v jedálenskom vozni,“ zastavil ho rozrušene. „Ja musím ísť na rokovanie.“

Becker mrzuto zafunel. „Ako chceš, Otto,“ poznamenal dôrazne. „Keby som bol antisemita, tvoj poručnícky tón by sa mi vôbec nepáčil. A celkovo – ja sa už nedám prosiť. Od nikoho! Ty si výnimka.“

Zasa sa postavil, vzal zo stola aktovku a so smiechom dodal: „A zrovna ty sa vyhlasuješ za žida!“ S predstieraným údivom krútil hlavou, pokynul Silbermannovi a opustil čakáreň prvej triedy.

Priateľ ho pozoroval. Silbermann si znepokojene všimol, že Becker pri chôdzi mierne kríva, naráža do stolov a jeho vzpriamený postoj je veľmi strnulý, ako vždy, keď sa ožral.

Nie je to nič preňho, pomyslel si Silbermann. Mal zostať prokuristom. Ako prokurista pracoval spoľahlivo, mlčanlivo a slušne, bol výborný spolupracovník. Šťastie mu neprospieva. Len aby nakoniec firmu nezruinoval! Kiežby prestal chodiť do herní!

Silbermann sa zamračil. „Od samého šťastia je úplne neschopný,“ zamrmlal mrzuto.

Konečne prišiel čašník, ktorého predtým márne privolával.

„Čaká sa tu na obsluhu, alebo na vlak?“ opýtal sa Silbermann ostro, lebo ho znechucovalo všetko, čo pôsobilo lajdácky, a navyše mal zlú náladu.

„Prepáčte,“ odpovedal čašník, „ale istý pán v druhej triede bol presvedčený, že oproti nemu sedí žid, a sťažoval sa. Vysvitlo, že to nebol žid, ale Juhoameričan, a keďže trochu rozumiem po španielsky, zavolali ma.“

„To je v poriadku.“

Silbermann sa postavil. Ústa sa mu zúžili do čiarky a sivými očami si čašníka prísne premeral.

Hlavný upokojoval situáciu: „Naozaj to nebol žid,“ uisťoval ho. Zrejme Silbermanna považoval za prísneho člena nacistickej strany.

„To mi je ukradnuté. Vlak do Hamburgu už odišiel?“

Čašník sa pozrel na hodiny, ktoré viseli pri východe k nástupištiam.

„Devätnásť dvadsať,“ povedal, „vlak do Magdeburgu práve vyráža. Do Hamburgu ide o devätnásť dvadsaťštyri. Ak sa poponáhľate, ešte ho stihnete. Želal by som si niekedy dobiehať za vlakom, ale ľudia ako my...“

Obrúskom zmietol smietky zo stola.

„Najlepšie by bolo,“ pokračoval v začatej téme, „keby židia nosili na rukávoch žlté pásky. Nevznikli by takéto nedorozumenia.“

Silbermann sa naňho zadíval. „Naozaj ste taký krutý?“ opýtal sa potichu a len čo to vyslovil, oľutoval to.

Hlavný sa naňho nechápavo pozrel. Zjavne bol prekvapený, ale ešte sa v ňom nezrodilo podozrenie, pretože Silbermann sa nevyznačoval typickými židovskými črtami stanovenými odborníkmi na rasovú hygienu.

„Mňa sa to celé netýka,“ vyhlásil napokon opatrne. „Prospelo by to však iným. Napríklad môj švagor – napriek tomu, že je, pochopiteľne, árijec – vyzerá trochu židovský, a teraz to musí neustále vysvetľovať a dokazovať. To sa od človeka nedá dlhodobo vyžadovať.“

„Nie, veru nie,“ pritakal Silbermann. Zaplatil útratu a odišiel.

Neuveriteľné, pomyslel si, jednoducho neveriteľné...

Vyšiel zo stanice, nastúpil do taxíka a odviezol sa domov. Ulice sa zaplnili, všimol si veľa uniforiem. Predavači novín propagovali nové vydanie a Silbermannovi sa javilo, že so značným ohlasom. Na okamih zvažoval, že si kúpi výtlačok, ale rozmyslel si to, presvedčený, že sa zlé a voči nemu nepriateľské správy dozaista aj tak čoskoro dozvie.

Po krátkej jazde dorazil k domu, v ktorom býval. Na schodoch stála pani Friedrichsová, vrátnikova manželka. Slušne ho pozdravila a Silbermann sa istým spôsobom potešil, že sa jej správanie nezmenilo. Keď stúpал po schodisku prekrytom červeným plyšovým kobercom, znova si naplno uvedomil – podobné myšlienky mu v poslednom čase napadali neustále – očividnú poloskutočnosť svojej existencie.

Žijem, akoby som nebol žid, čudoval sa. V tejto chvíli som síce občan v ohrození, ale naďalej bohatý a zatiaľ nedotknutý. Ako sa to vlastne stalo? Bývam v modernom šesťizbovom byte. Ľudia sa so mnou rozprávajú a správajú sa ku mne, akoby som patril k nim. Takmer by som mohol pociťovať výčitky svedomia, a zároveň sa mi žiada týmto klamárom priamejšie prezentovať svoje židovstvo i svoju inakosť. Kto som? Nie, čo som? Čo som naozaj? Nadávka na dvoch nohách, akurát na prvý pohľad nevidno, že nadávka!

Nemám nijaké práva a mnohí sa len zo slušnosti alebo zo zvyku tvária, že mi ešte dáke zostali. Moja existencia závisí iba od zlého svedomia tých, ktorí ju v podstate chcú zničiť. Zabudli na mňa – už ma degradovali, ale zatiaľ sa moje zosadenie verejne neprejavilo.

Silbermann si sňal klobúk a pozdravil tajnú radkyňu Zänkelovú, ktorá vyšla z dverí: „Dobrý deň, milostivá pani.“

„Ako sa máte?“ opýtala sa láskavo.

„V podstate dobre. A vy?“

„Ďakujem, uspokojivo. Ako stará žena...“

Na rozlúčku mu podala ruku.

„Nastali pre vás hrozné časy,“ povedala ľútostivo, „ozaj hrozné.“

Silbermann sa obmedzil na nepatrný a pozorný úsmev, opatrný aj premýšľavý, ani súhlasný, ani odmietavý.

„Ludia nám pridelili zvláštnu rolu, podstatne...“ odvetil napokon.

„Sú to aj dobré časy,“ utešovala ho. „Krivdia vám, ale práve preto musíte premýšľať spravodlivo a s pochope-
ním.“

„Nežiadate priveľa, milostivá pani?“ opýtal sa Silbermann. „Mimochodom, ja už vôbec nepremýšľam. Odvykol som si. Človek tak všetko ľahšie znáša.“

„Vám nikto nikdy neublíži,“ uistovala ho a rázne buchla o schody dáždnikom, ktorý zvierala v pravej dlani, akoby chcela zdôrazniť, že nedopustí, aby sa k nemu niekto čo i len priblížil. Povzbudivo zamávala a prešla popri ňom.

Len čo Silbermann vošiel do svojho bytu, opýtal sa pomocnice, či už dorazil pán Findler. Keď odpovedala kladne, rýchlo si zavesil klobúk i kabát a chvatne vošiel do pánskeho salóna, kde ho čakal návštevník.

Theo Findler stál pred obrazom a nevrlo sa naň díval. Keď začul, ako sa otvorili dvere, rýchlo sa otočil a usmial sa.

„Tak čo?“ opýtal sa, a ako vždy, keď rozprával, vraštil čelo, ktoré mu pokryli, aspoň sa domnieval, veľavýznamné vrásky. „Ako sa máte, drahý priateľ? Už som sa bál, že sa vám niečo prihodilo. Človek nikdy nevie... Premýšľali ste o mojej aktuálnej ponuke? Ako sa má vaša manželka? Ešte som ju dnes nevidel. Becker odcestoval do Hamburgu.“

Findler sa zhlboka nadýchol, lebo jeho monológ sa ešte len začal.

„Obaja ste šikovní! Od vás sa dá veľa naučiť. Becker má židovskú hlavičku. Haha, zvládne to, určite to zvládne! Rád by som sa na obchode podieľal, ale kto neskoro chodí... Mimochodom, odkiaľ máte taký hrozný obraz? Nerozumiem, ako si niekto môže čosi také zavesiť na stenu. Veď v tých veciach nie je štipka poriadku, vy starý kultúrny boľševik! A nemyslíte si, že k svojej aktuálnej ponuke pridám čo len tisícku. Ani za nič, nie, nemôžem.“

Považujete ma za boháča. Všetci ma zaňho považujú. Netuším, odkiaľ na to prišli. Dokonca dlhujem na daniach. Mimo chodom, dane... nevedeli by ste mi zohnať alebo odporučiť svedomitého účtovníka? Čo-to o tom viem, ale nemám čas sa tomu venovať poriadne. Dane, prekliate dane! Mám nebudaj sám vydržiavať Nemeckú ríšu? No povedzte! Čo?

Mlčíte. Čo je? Rozmýšľali ste o našej veci? Prijímate ponuku? Vaša žena proti mne zjavne niečo má. Nikdy sa predomnou neukáže. Nerozumiem. Hnevá sa na mňa, lebo som ju nedávno večer nepozdravil? Človeče, to sa nedalo! Podnik plný nacistov! Moja manželka mi potom prízvukovala, že sme vás rozhodne mali pozdraviť. Namietol som, že Silbermann je až priveľmi rozumný. Určite pochopí, že sa pre neho nemôžem dať skompromitovať. Takže?

No tak, Silbermann, už sa konečne vyjadrite. Chcete predať dom, alebo nie?“

Zdalo sa, že Findler dohovoril, v každom prípade sa plný očakávania zahľadel na Silbermanna. Usadili sa pri fajčiarskom stole, ale Findler sa zrejme do kresla zaboril prirýchlo, lebo si s bolestným a veľmi sústredeným výrazom trel ľavý bok.

„Deväťdesiat tisíc,“ povedal Silbermann, pričom nijako nereagoval na rozmanité otázky a poznámky, ktoré jeho náprotivok, ako si jasne uvedomoval, zámerne vložil do svojej reči, aby ho zmiatol. „Tridsať tisíc v hotovosti, zvyšok neskôr s hypotekárnou poisťkou.“

Findler vyletel ako zasiahnutý elektrickým prúdom.

„Čo sú toto za reči!“ zvolal takmer urazene. „Prestaňte konečne vtipkovať. Päťnásť tisíc na ruku, počujete? Také dačo, že tridsať tisíc! Viete, keby som mal k dispozícii tridsať tisíc, tak by som investoval do niečoho oveľa lepšieho ako do kúpy vášho domu. Tridsať tisíc mariek!“

„Tak si prerátajte len príjmy z nájmov. Keďže predávam za smiešnu sumu, musím dostať aspoň obstojnú zálohu. Dom má hodnotu dvestotisíc mariek a vy ho kupujete za...“

„Hodnotu, hodnotu, hodnotu,“ prerušil ho Findler. „Akú hodnotu mám podľa vás ja? Za mňa nikto nič nedá. Mňa si nikto nezaplatí a zároveň by nikomu ani nenapadlo, aby za mňa na stôl vyložil čo i len tisícku. Som nepredajný. A váš dom takisto. Hahaha, Silbermann, hoci sme priatelia! Odkúpim od vás tú barabizňu, lebo keď to neurobím ja, urobí to štát. A nedá vám ani šesták.“

Vo vedľajšej miestnosti zazvonil telefón. Silbermann na okamih zvažoval, či ho má zdvihnúť, potom vyskočil, ospravedlnil sa Findlerovi a vyšiel z miestnosti.

Prijmem, pomyslel si, keď zdvíhal slúchadlo. Findler je pomerne slušný chlap.

„Haló, kto volá?“

Telefónna ústredňa ohlásila: „Zostaňte, prosím, pri aparáte, volá Paríž,“ oznámila spojovateľka chladným hlasom.

Rozrušený Silbermann si zapálil cigaretu. „Elfriede,“ vyriekol polohlasne.

Jeho manželka, predpokladal, sa zdržiavala v salóne. Potichu otvorila dvere, znova ich za sebou zavrela a vošla.

„Dobrý deň, Elfriede,“ pozdravil ju a dlaňou zakryl slúchadlo, „prišiel som pred piatimi minútami, je tu pán Findler. Nechceš sa s ním pohovárať?“

Priblížila sa k nemu a letmo sa pobožkali.

„To je Eduard,“ zašepkal, „volá nevhod. Prosím, zabav Findlera, aby nepočúval. Telefonovať s Parížom sa medzitým považuje priam za zločin.“

„Prosím, srdečne pozdravuj Eduarda,“ poprosila. „Rada by som mu povedala aspoň pár slov.“

„Vylúčené,“ bránil sa, „všetky linky odpočúvajú. Si veľmi neopatrná, preriekla by si sa.“

„Hádam môžem vlastnému synovi povedať aspoň dobrý deň.“

„Práveže nemôžeš. Pochop to, prosím.“

Úpenlivo sa naňho pozrela. „Len pár slov,“ naliehala, „dám si pozor.“

„Nie, ozaj nie,“ odvetil rozhodne. „Haló? Haló... Eduard? Dobrý deň, Eduard...“ Rukou dôrazne ukazoval na dvere do pánskeho salóna.

Odišla.

„Počuj,“ pokračoval Silbermann v rozhovore, „podarilo sa ti vybaviť nám to povolenie?“ Hovoril veľmi pomaly, a kým vyslovil ďalšie slovo, dôkladne si ho premyslel.

„Nie,“ odpovedal Eduard na opačnom konci linky. „Je to nesmierne náročné. Už sa na získanie povolenia nemôžete spoliehať. Skúšam všetko, ale...“

Silbermann si odkašlal. Napadlo mu, že musí byť ráznejší.

„Takto sa to nedá,“ vyhlásil. „Buď sa usiluješ, alebo nie! Azda si uvedomuješ, aká dôležitá je táto záležitosť. Chabé reči sú mi nanič.“

„Preceňuješ moje možnosti, otec,“ odvetil Eduard do tknuto. „Ešte pred polrokom by to šlo oveľa ľahšie. Vtedy si nechcel. Nie je to moja vina.“

„Záleží azda na tom, či je to vina?“ odvrkol nahnevane Silbermann. „Máš vybaviť povolenie. Tvoje múdrosti teraz ozaj nepotrebujem.“

„Počúvaj ma, otec,“ našťval sa Eduard. „Žiadaš odo mňa modré z neba a obúvaš sa do mňa, že som ti ho nedoručil...! Ako sa vôbec máte? Ako sa cíti mama? Srdečne ju odo mňa pozdravuj. Veľmi rád by som sa s ňou porozprával.“

„Čo najrýchlejšie vybav povolenie!“ zopakoval Silbermann ešte raz dôrazne. „Nič iné nežiadam! Mama ťa z celého srdca zdraví. Žiaľ, práve s tebou nemôže hovoriť.“

„Dobre, dajako to zvládnem,“ odvetil Eduard. „Skúšam naozaj všetko.“

Silbermann zavesil.

Prvý raz v živote chcem niečo od svojho syna, napadlo mu neradostne a sklamane. Určite zlyhá! Keby som mal v Paríži obchodného partnera, ten by povolenie na cestu iste získal za pár dní, ale Eduard... Od neho to nemôžem žiadať. Nie je vôbec zvyknutý niečo pre nás urobiť. Veľmi dlho sme mu boli ustavične k dispozícii, preto len veľmi ťažko mení svoje nastavenie. Eduard si zvykol, že mu pomáham, no teraz žiadam ja pomoc od neho. Nové rozdelenie právomocí sa mu nepozdáva!

Potom Silbermann pokrútil hlavou, pretože ho vlastné úvahy zahanbili. Som nespravodlivý, napadlo mu, a čo je ešte horšie, sentimentálny.

Vrátil sa do pánskeho salóna.

„Práve som vašej manželke vysvetľoval,“ uvítal ho Findler, „že ste veľmi neopatrný, ak naďalej chodievate do svojich zvyčajných podnikov. Keby ste tam narazili na ľudí, ktorí sú voči vám naladení nepriateľsky, môžete si spôsobiť vážne problémy. Vaša žena je árijka, preto smie chodieť kamkoľvek, ale vy – Boh vie, že to hovorím vo vašom záujme a bez toho, že by som pomery, v ktorých sú takéto rady nevyhnutné, schvaloval. Zdržujte sa radšej doma alebo u známych. Naozaj nikto vás síce nerozpozná ako žida, ale čert vie, čo sa môže stať! Inak, ako sa má synáček? V pravý čas vzal nohy na plecia. Chachacha, podivná doba. Všetkým?“

„Počúvajte, Findler,“ začal Silbermann, „prenechám vám dom za dvadsaťtisíc v hotovosti, aby sme sa konečne niekam pohli.“

„Nehovorte nezmysly. Hádám nechcete starého Findlera podviesť? Na hraniciach vám peniaze aj tak vezmú. Kvôli vám by som za takú barabizňu zaplatil pár mariek

navyš, ale aby som tým poslužil pruskému štátu, tak to ozaj nie.“

„Zatiaľ z Nemecka neplánujem odísť.“

„Ach, deti, robte si, čo chcete. Naozaj vám doprajem čosi lepšie než terajšie pomery. Nemecký národ spojila židovská krv. Prečo sa práve môj priateľ Silbermann má stať lepidlom? Nerozumiem. Zachráň sa, kto môžeš. Plne chápem.“

„Nepácha sa tu azda na židoch nehorázný zločin?“ opýtala sa pani Silbermannová, v ktorej veta *Nemecký národ spojila židovská krv* vyvolala hrôzu a ktorá si ešte stále neodvykla hľadať v udalostiach aj ich morálne hľadisko.

„Iste,“ odvrkol Findler sucho. „Na svete sa pácha veľa zla. Ale aj veľa dobra. Raz tomu, inokedy onomu. Jeden je suchotínar, iný je žid, a najväčšiu smolu majú tí, ktorí sú oboje. Je to už raz tak. Myslíte si, že som nikdy v živote nemal smolu? Vtedy sa nedá nič robiť.“

„Vedela som, že nie ste veľmi taktný, pán Findler,“ vyhlásila pani Silbermannová pobúrene, „ale že ste vo svojom vnútri taký chladný a...“ slovo *brutálny* prehltla, „...ľahostajný... to je pre mňa novinka.“

Findlera sa to nedotklo, usmial sa. „Milujem svoju ženu a dcérenku. So zvyškom ľudstva udržujem obchodný vzťah. To je v skratke môj prístup k svetu. Nemám rád židov, ale necítim k nim nenávisť. Sú mi ukradnutí, obdivujem ich obchodnícke schopnosti. Keď sa im deje neprávosť, je mi to ľúto a zároveň ma to neprekvapuje. Tak to na svete chodí. Nieкто je práve na vrchole a nieкто iný zasa padá.“

„A keby ste boli žid?“

„Lenže nie som! Odvykol som si lámať hlavu nad tým, čo by bolo, keby. Celkom mi stačí, čo už je.“

„Vždy myslíte iba na seba? Tragédiu iného vnímať nedokázate?“

„A kto sa postará o mňa, keď zase raz budem mať smolu? Ani anciáš nie! Theo Findler nemá nikoho, okrem Thea Findlera. Tí dvaja musia držať spolu ako decht a síra. Haha.“

„Tvrdíte, že milujete svoju manželku a dcéru,“ rozhorčila sa pani Silbermannová ešte viac. „Kto je takto... zver-sky ľahostajný, ten nie je...“

„Počujte, ctená pani, zachádzate príďaleko. Mám síce hrubú kožu a všeličo znesiem, ale urážať sa nedám!“

Pani Silbermannová vstala. „Ospravedlňte ma,“ rozlúčila sa s Findlerom chladne a odišla z miestnosti.

„Vy ste teda jemnocitní,“ rozosmial sa Findler, „bože-môj! No úprimní ľudia, ako som ja, si od druhých užívajú. Späť k obchodom! Ako sa darí, ako sa darí? No?“

Znovu zazvonil telefón.

„Dvadsaťtisíc,“ žiadal Silbermann, „a zvyšok na záruku na druhom mieste.“

Dvere sa otvorili a pani Silbermannová zavolala manželku do vedľajšej izby, pôsobila rozrušene. Silbermanna opätovné vyrušenie očividne nepotešilo. „Premyslite si to,“ pripomenul Findlerovi, keď vychádzal z izby.

„Čo sa deje, Elfriede?“ opýtal sa ženy.

Ukázala na telefónny aparát. „Volá tvoja sestra. Prehovor s ňou. Všetko ti vysvetlí...“

Zdvihol slúchadlo.

„Hilda?“

„Áno, áno,“ vyjachtala vystrašená sestra. „Zatkli Günthera!“

Od prekvapenia sa najprv nezmohol na slovo. „Čože? Ako to?“ spýtal sa konečne. „Čo sa stalo?“

„Zatýkajú všetkých židov.“

Pritiahol si stoličku a sadol si.

„Upokoj sa, Hilda,“ chlácholil ju. „To musí byť nedorozumenie. Všetko mi povedz ešte raz a pokojne...“

„Niet času. Volám preto, aby som ťa varovala. V našom dome zatkli štyroch mužov. Ach, keby som len vedela, čo bude teraz s Güntherom!“

„To nie je možné! Bezúhonných nesmú len tak odvlieť z bytov! To sa nesmie!“

Zmlkol. Smie, uvedomil si, už sa to smie.

„Mám prísť k tebe?“ opýtal sa po chvíli. „Alebo chceš prísť ty k nám?“

„Nie, neodídem z bytu, ostanem tu. Ani ty nikam nechod', ničomu to neprospeje. Dovidenia, Otto.“ Zavesila.

Vystrašený Silbermann očami hľadal manželku.

„Počuj,“ zašepkal, „zatýkajú všetkých židov! Azda ide len o dočasné opatrenie na výstrahu. V každom prípade Günthera zatkli, to už vieš.“

Silbermann na okamih stíchol.

„Čo budeme robiť? Čo navrhuješ, Elfriede? Mám tu zostať? Možno na mňa zabudnú, prehliadnu ma. Dosiaľ ma niako vážne nešikanovali. Kiežby tu bol Becker! Má v strane kopu kontaktov. V nevyhnutnom prípade by zasiahol. Prirodzene, ak idú rozkazy zhora, ani on nič nezmože. Kým by sa vrátil z Hamburgu, mohli by ma nedopatrením utĺcť na smrť. Ach, nezmysel! Mne sa nič nestane. V najhoršom prípade zavolaš Beckerovi a poprosíš ho, aby sa okamžite vrátil.“

„Pred polrokom sme ešte mohli z Nemecka odísť,“ vyriekla manželka pomaly. „Zostali sme, lebo som to chcela, nedokázala som to tu opustiť. Ak sa ti teraz niečo stane, bude to moja vina. Chcel si odcestovať, ale ja...“

„Prosím ťa,“ odmietol jej sebaobviňovanie. „Nik nenesie vinu. Je azda človek, ktorý si zabudol včas nasadiť nepriestrelnú vestu, vinný, že ho zastrelili? Nezmysel. Navyše, odchod si podporovala viac ako ja. Ak by bolo po tvojom, už by sme boli preč. S rodinou by si sa rozlúčila ľahšie ako ja s obchodmi. Jednoducho to nešlo. Ako a prečo – to už je teraz jedno.“

Pobozkal ju a vrátil sa za Findlerom. Usiloval sa ovládať, pôsobiť pokojne ako predtým, ale výraz jeho tváre – priveľké napätie, krčovitý úsmev – muža očividne zaskočil.

„Čo nové?“ vypytoval sa Findler. „Zlé správy?“

„Rodinné záležitosti,“ odvetil Silbermann a znova sa k nemu posadil.

„Ach, taaaak,“ povedal Findler ťahavo a na čele sa mu zjavilo ešte viac vrások ako zvyčajne. „Iste, samé zlé správy, však? Rodinné novinky sú vždycky zlé. To poznám.“

Silbermann otvoril škatuľku cigariet na stole. „Vrátime sa k obchodným záležitostiam?“ spýtal sa tak pokojne, ako len dokázal.

„Isteže,“ odvetil Findler, „ale už ma to láka oveľa menej. Netuším, či sa od židov ešte vôbec smú kupovať nehnutelnosti. Nemám šajn. Keby bolo po vašom, podviedli by ste ma, kým napočítam do troch. Všakže?“

Jeho večné, samolúbe a neskutočne spokojné „všakže“ privádzalo Silbermanna do zúfalstva.

„Chcete dom kúpiť, alebo chcete do kúpy domu kibi-covať? Čo vlastne chcete?“

„Ach,“ vzdychol Findler a natiahol sa v kresle. „Pred chvíľou som si skoro vykĺbil bedrovú kosť. Čo na to poviete...? Nepočkáme radšej, čo prinesú nové opatrenia? Pripadá mi to príliš riskantné. Kúpim dom a napokon ho nezískam. S vami židmi má štát ešte všakové úmysly.“

„Tak pätnásťtisíc!“

„Neviem, neviem, Silbermann, ozaj netuším, či do toho ísť, alebo nie. Ak chcete, počkajme pár týždňov. Ak sa nič neudeje, váš dom odkúpim neskôr. Aj tak najprv bezpodmienečne musím hovoriť s advokátom.“

„Pred desiatimi minútami ste...“

„Hej, a medzičasom som si to rozmyslel. Nechcem vám spôsobiť nepríjemnosti, ktoré by nastali, keby ste dom predali. A hlavne – ani ja ich nechcem podstúpiť.“

„Uzavrime to: dom vám prenehám, ak mi dáte predavok štrnásťtisíc mariek. Ale musíte súhlasiť teraz.“

„Ozaj? Aha... Zajtra sa o tom porozprávajme znova. Štrnásťtisíc mariek je fúra peňazí, to je hádam jasné! Nie som neľudský, nechcem nič zadarmo. Natíska sa však otázka: má pre mňa tento dom vôbec hodnotu preddavku vo výške štrnásťtisíc? Odhliadnuc od toho, platba by, pochopiteľne, prebehla až po notárskom zápise a po prepise na katastri nehnuteľností. V prípade vyššej moci by dohoda nakoniec vôbec neplatila. Štrnásťtisíc mariek... Považovali by ste to za obchod výhodný aj pre mňa, keby som si tu dnes večer s vami na danú sumu potriasol ruku?“

„Veď ste chceli zaplatiť pätnásťtisíc mariek a teraz už pochybujete aj o štrnástich?“

„Premýšľam, že za toľko peňazí by sa dali uzavrieť onakvejšie, azda aj lepšie obchody. Človek sa musí v živote postarať predovšetkým sám o seba. Všakže?“ zakončil a blažene vzdychol.

Silbermann vyskočil.

„Vaše rozhodnutie, samozrejme, neviem ovplyvniť,“ vyhrkol značne podráždený. „Lenže nemám čas, takže by som vám bol veľmi vďačný, keby ste sa rozhodli ihneď. V opačnom prípade považujte moju ponuku za bezpredmetnú. Už ani neviem, či vôbec máte o kúpu seriózny záujem.“

„Nebuďte taký protivný,“ odvrkol Findler mrzuto. „Ja som to vždy vedel: keď narazíte na správnych ľudí, tak vy židia zrazu ani obchodovať neviete, nuž...“

Silbermann spozoroval, ako sa Findler z úžernickej pýchy veľmi nadúva. Už-už vyslovil ostrú repliku, zhruba v zmysle, že on, Silbermann, nemôže a ani nemieni konkurovať vydieračom a obchoduje výlučne slušne. Lenže v niektorých situáciách aj najneschopnejší podvodník vysoko prevyšuje najinteligentnejšieho a najslušnejšieho človeka.